

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Факультет соціології і права
Кафедра соціології**

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____. «___»
_____ 20__ р.

**Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра
з напрямку підготовки
6.030101 «Соціологія»
на тему:
«Громадська активність молоді в
Україні (на прикладі міста
Конотоп)»**

Виконав (-ла):

студент (-ка) IV курсу, групи СА-51

Білоножко М.П.

Керівник:

Старший викладач кафедри соціології, кандидат політичних наук,

Багінський А.В.

Рецензент:

Кандидат філософських наук, доцент кафедри ТПУ,

Акімова О.А.

Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань.

Студент (-ка) Білоножко Максим

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Факультет соціології і права

Кафедра соціології

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки – 6.030101 «Соціологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ П.В.Кутуєв

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студенту

Білоножку Максиму Петровичу

1. Тема роботи «Громадська активність молоді в Україні (на прикладі міста Кнотоп)», керівник роботи Багінський Андрій Владиславович, старший викладач кафедри соціології, кандидат політичних наук, затверджені наказом по університету від «25» квітня 2019 р. №1206-с

2. Термін подання студентом роботи 12.06.2019

3. Об'єктом дослідження є молодь Конотопа, а предметом – громадська активність молоді Конотопа та її вплив на подальший розвиток міста.

4. Зміст роботи: 1) Теоретичні засади дослідження громадської активності молоді, 2) Громадська активність молоді у місті Конотоп у XX сторіччі та на сучасному етапі, 3) Перспективи громадської активності молоді та подальшого розвитку міста Конотоп.

5. Дата видачі завдання березень 2019 р

Календарний план

Назва етапів виконання дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
Визначення напрямку дослідження	Вересень 2018	
Формування джерельної бази дослідження	Жовтень листопад 2018	
Складання розгорнутого плану	Грудень 2018	
Написання вступу до роботи (визначення об'єкту, предмету, мети та завдань)	Січень 2019	
Підготовка і написання I розділу дипломної роботи (Теоретичні засади дослідження цифрової особистості у сучасному суспільстві)	Лютий березень 2019	
Написання II розділу дипломної роботи (Тенденції існування та розвитку цифрової особистості)	Квітень-травень 2019	
Написання III розділу (Результати актуальних досліджень, щодо безпекових аспектів цифрової особистості), висновків та коригування списку літератури.	Травень - червень	
Передача дипломної роботи на кафедру	12.06.2019	

Студент

Керівник роботи

Білоножко М.П.

Багінський А.В.

Анотація

Білоножко Максим Петрович «Громадська активність молоді в Україні (на прикладі міста Конотоп)». – На правах рукопису. Дипломна робота за спеціальністю 6.030101«Соціологія». – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», кафедра соціології. – Київ, 2019. – 57 с., список джерел з 28 найменувань.

Молодь - найактивніша частина населення, яка на думку багатьох є рушійною силою розвитку країн. Саме вона найгостріше реагує на процеси та явища, які відбуваються у суспільстві та найактивніше впливає на їх перебіг. Врахування інтересів молоді - першочергова задача влади, адже від молодого покоління залежить наше майбутнє. На сьогоднішній день в Україні спостерігаються кризові явища в області громадської активності молодшої частини населення. Для того щоб вирішити дану проблему, необхідно вивчити фактори, які зумовлюють низький рівень молодіжної активності. Для того щоб розібратися у чому ж проблема, вирішено розглянути активність молоді на прикладі міста Конотоп.

Ключові слова: молодь, молодь Конотопа, громадянська активність, активність молоді.

Abstract

Bilonozhko Maxim Petrovich “Public activity of youth in Ukraine (on the example of Konotop city)”. - On the rights of the manuscript. Diploma work in the specialty 6.030101 "Sociology". - National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Department of Sociology. - Kyiv, 2019. - 57 pp., A list of sources with 28 titles.

Young people are the most active part of the population, which, in the opinion of many, is the driving force behind the development of countries. They react most acutely to the processes and events that occur in society and most actively affect their course. Taking into account the interests of young people is a priority task of the authorities, because our future depends on the younger generation. Today, in Ukraine, there are crisis phenomena in the field of public activity of the young population. In order to solve this problem, it is necessary to study the factors that determine the low level of youth activity. In order to understand the problem, it was decided to analyze activity of young people using the city of Konotop as an example.

Keywords: youth, Konotop youth, civic activity, youth activity.

Зміст

Вступ.....	5
1. Теоретичні засади дослідження громадської активності молоді.....	7
1.1 Поняття молоді в соціологічному дискурсі.....	7
1.2 Концептуалізація громадської активності молоді.....	11
2. Громадська активність молоді у місті Конотоп у ХХ сторіччі та на сучасному етапі.....	16
2.1 Громадська активність молоді у ХХ сторіччі.....	16
2.2 Громадська активність молоді на сучасному етапі.....	40
3. Перспективи громадської активності молоді та подальшого розвитку міста Конотоп.....	46
3.1 Вивчення громадської активності молоді у сучасних соціологічних дослідженнях в Україні.	46
3.2 Поглиблене інтерв'ю на тему «Перспективи громадської активності молоді та подальшого розвитку міста Конотоп».....	50
Висновки та рекомендації.....	54
Список використаної літератури.....	56

Вступ

Актуальність теми дослідження: Україна на сьогоднішній день знаходиться у кризовому стані. Про це свідчить незадовільний соціально-економічний стан міст та країни в цілому. Що вже й говорити про становище таких маленьких міст, як Конотоп. Вони страждають від масового відтоку людей у великі міста та від байдужого ставлення з боку влади. За таких умов постає питання про перспективи та майбутній розвиток міст та містечок. Під кутом зору опиняється найуразливіша та найактивніша частина населення – молодь, яка не бачить перспектив, змушена мігрувати до інших країн в пошуках кращого життя. Спостерігається значний відтік тих людей, яких ми вважаємо рушійною силою прогресу та майбутнім країни. Тому беру за необхідність дослідити громадську активність молоді на прикладі міста Конотоп та порівняти її з попереднім століттям, а також визначити які перспективи очікують на місто у майбутньому.

Стан наукової розробленості проблеми: Величезна кількість науковців зверталася до проблеми громадської активності молоді протягом останнього століття. Прикладами можуть слугувати такі дослідники: Ельконін Д., Петровський А., Акімов Д., Павлов Б. С., Попов В. Г., Іванчук В., Поплужний В., Сухомлинська О., Кон І. С., Лісовський В. Т., Головатий М., Лазарєв А. Д., Карнаух А., Бородін Є. І., Осипов В. Г., Рубіна Л. Я. Але зовсім мало було знайдено робіт, які спрямовані на вивчення громадської активності на рівні маленьких міст, таких як Конотоп. Тому виявлення проблем в даній області буде нести цінний внесок у наукову діяльність.

Метою роботи є дослідження громадської активності молоді в Україні на прикладі міста Конотоп та визначити перспективи розвитку міста.

Завданнями роботи є:

- Розкрити поняття «молодь» в соціологічному дискурсі

- Обґрунтувати значимість громадської активності молоді.
- Проаналізувати громадську активність молоді Конотопа в історичному ракурсі.
- Порівняти громадську активність молоді Конотопа в 20ст. і на сьогоднішній день.
- Вивчити перспективи розвитку громадської активності міста Конотоп у майбутньому.

Об’єктом дослідження є молодь Конотопа, а **предметом** – громадська активність молоді Конотопа та її вплив на подальший розвиток міста.

Методи дослідження. Дослідження базується на використанні низки загальнотеоретичних методів, принципів і підходів. При написанні роботи використовується методи аналізу та синтезу, а також порівняльний та історичний. Метод дозволяє дати відповідь на запитання про сутність, походження та взаємозв’язки феномену, що досліджується. Також використовується якісний соціологічний метод поглибленого інтерв’ю.

Практичне значення роботи на тему «Громадська активність молоді на прикладі міста Конотоп» полягає у розробці практичних рекомендацій щодо можливих шляхів вирішення проблеми пов’язаної з низькою громадською активністю молоді.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та рекомендацій, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 58 сторінок (з них 51 основного тексту). Список використаних джерел містить 28 найменувань.

Розділ 1. Теоретичні засади дослідження громадської активності молоді

1.1 Поняття молодь в соціологічному дискурсі.

Молодь — соціально-демографічна група, відокремлена на основі сукупності вікових характеристик і особливостей соціального стану. Молодість як певна визначена фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного ладу, культури та властивих даному суспільству закономірностей соціалізації. [27]

Молодь, як окрема від дітей і дорослих група, завжди привертала до себе особливу увагу дослідників і політиків. Як це не дивно звучить, саме поняття “молодь” – всім добре відомо, але малозрозуміла категорія соціального світу. У сучасній науковій літературі існує безліч підходів до дослідження проблем розвитку молоді. Отже, існує безліч різних визначень поняття молодь. Початок нового часу в цьому сенсі не є виключенням. Інтерес до молоді настільки великий, що якраз настав час говорити про “нову молодіжну еру”. [4, с.287].

Першим, хто звернувся до поняття «Молодь», тим самим, започаткувавши свій підхід, був соціолог В. Т. Лісовський, у 1968 він назвав молодь наступним чином: “Молодь – покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в певному віці вже засвоїли, освітні, професійні, культурні і інші соціальні функції. Залежно від конкретних історичних умов вікові критерії молоді можуть коливатися від 16 до 35 років” [8, с. 41].

Лісовський, розглядаючи молодь як покоління, вважає, що ознакою покоління є не лише вік, але й єдність переконань, цілей, спільність переживання і відношення до життя, оскільки з віком покоління не втрачає соціальних рис, вихованих епохою. [4, с.288]

Ще одне, не менш цікаве поняття демонструє нам соціолог И. С. Кон: “молодь – соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тим чи іншим складом соціально-психологічних властивостей. Саме це визначення згодом стало основним в соціології молоді. Молодість як певна фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов’язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного устрою, культури і властивих даному суспільству закономірностей соціалізації” [6]

Традиційним є стратифікаційний підхід, при якому молодь визначається як особлива соціально-демографічна група, обмежена віковими рамками, специфічними соціальними ролями, статусом і соціальними позиціями. Наближений до нього психофізіологічний аналіз молоді, заснований на понятті “молодість” як означений період розвитку людської особи між статевим дозріванням і повною зрілістю. Як його подальший розвиток в соціальній філософії виділяють соціально-психологічний підхід, що описує молодь як людей певного віку (це інтервал 14-29 років) зі своїми біологічними і психологічними стосунками. [4, с.289]

Молодь є суспільно диференційованою соціально-демографічною спільнотою, якій притаманні специфічні фізіологічні, соціально-психологічні, теоретико-пізнавальні, культурно-освітні та інші властивості, що характеризують її біосоціальне дозрівання як здійснення самовиразу її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей. [14, с. 180].

Сучасний "молодіжний вік" утворився на підставі двох зустрічних процесів, які відбувалися в індустріальних суспільствах: акселерації — прискореного статевого дозрівання, що знаменує собою пришвидшене закінчення дитинства — з одного боку, і безперервне відкладення терміну

вступу в професійне життя, внаслідок збільшення періоду тривалості навчання — з другого. [15. с. 351]

Раніше такого поняття як «молодь» не існувало, це термін був уведений до наукового обігу лише в середині 70-х років ХХ ст. Це досить пізнє упровадження терміна "молодь" зумовлювалося тим, що доіндустріальний період розвитку західної цивілізації знав поділ населення лише на дітей і дорослих; перехід до індустріальної фази висунув потребу введення окремого вікового проміжку "юність", пов'язаного з необхідністю відповідної освітньої та фахової підготовки робітників. Цей термін "юність" з віковим інтервалом 11/12-18 років виробив у своїх працях американський дослідник Дж. Голл 1904 р., позначаючи ним період життя між дитинством і дорослістю. Однак вступ до фази постіндустріального розвитку та зумовлена цим необхідність продовження часу набуття знань і навичок складних професій, заснованих на суперскладних технологіях, висунули потребу вироблення нового терміну, власне молодості, для позначення певної стадії життєвого циклу, що лежить між юністю і дорослістю. Вікові кордони цієї стадії становили 19-26/30 і більше років. [22]

Кого можемо вважати молоддю? Межі цієї суспільної групи визначити нелегко. Адже не існує об'єктивних показників, за якими можна було б відділити період молодості від дитячих років і від віку зрілості. У давнину перехід у категорію юнаків визначався ритуалом ініціацій, а дорослими ставали внаслідок звершення суспільно значимих дій, таких як: одруження, народження першої дитини, вбивство хижого звіра, першого ворога або завдання ворогові удару під час збройної сутички. [15. с. 351]

Традиційно в радянській соціології вважалося, що рамки молодіжного віку визначались інтервалом від 16 до 30 років. Однак, дедалі більшого поширення набувають погляди, згідно з якими вік молоді своєю нижньою межею сягає 14, а верхньою - 35 років. В основі цього лежить висловлене науковцями міркування про пролонгацію (або продовження) часу молодості,

збільшення віку вступу в трудове життя, підготовки молоді до праці, досягнення економічної незалежності від батьків та держави. Це відображає об'єктивні процеси в житті та розвитку людства: з одного боку, все наполегливіше висувається завдання більш ранньої соціалізації молоді, включення її до трудової практики на більш ранніх етапах, з другого - зростають межі середнього та старшого віку, тривалості життя в цілому, продовжуються терміни навчання та соціально-політичної адаптації, стабілізації сімейно-побутового статусу молодих людей. [23]

Сьогодні ж найчастіше межі періоду молодості визначають за формальними ознаками: нижня — закінчення школи, отримання паспорта. Що ж до верхньої межі, то вона є ще більш умовною, наприклад, сьогодні державна молодіжна політика поширюється на громадян України віком від 14 до 28 років (в окремих випадках для наукової молоді до 36 років). За радянських часів верхньою межею молодіжного віку вважали 28 років — верхню межу терміну перебування у лавах комсомолу; при бажанні можна вважати верхньою межею, скажімо, 35 років — вікову межу, до якої ще донедавна дозволялося вступати на стаціонарне відділення вищих навчальних закладів. Загалом, можемо сказати, що людина залишається у межах молодіжної вікової групи доти, доки відчуває себе приналежною до неї і провадить відповідний стиль життя. [13]

Якщо звернутися до законодавчої бази України, то в нормативно-правовому закріпленні статусу молодої людини відображено наступне. Так, відповідно до закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» молоддю вважаються громадяни України віком від 14 до 35 років.[20, с. 167]

Як специфічна соціально-демографічна група, молодь характеризується не лише віковими межами, а й місцем, котре вона посідає в соціальній структурі суспільства, особливостями соціального становлення і розвитку. Це, з одного боку, відрізняє молодь від інших вікових соціальних груп

суспільства, а з іншого – дає їй змогу об'єктивно посідати цілком своєрідне місце і відігравати певну роль в усіх сферах життєдіяльності [5].

1.2 Концептуалізація громадської активності молоді

З переходом України на демократичний шлях розвитку її політична система постійно змінюється та вдосконалюється. Молодь є тим суспільним прошарком, який відіграє особливу роль у розвитку суспільства. Саме вона виступає провідником соціально-економічного, політичного і духовного відродження, рушієм нових якісних змін, викликаних назрілими потребами суспільства. Тому держава, що прагне прогресивного розвитку, потребує якомога повнішого залучення молоді до трансформаційних процесів. [1, с.238]

Молодь завжди гостро реагує на соціальні та політичні процеси і, як не парадоксально, є першою жертвою тих чи інших перетворень. З молоддю доводиться рахуватися як з силою, яка вже сьогодні в багатьох аспектах визначає політичний, економічний і соціальний, культурний розвиток сучасного суспільства. Водночас молодь є найбільш уразливою групою людей, чиє життя піддається загрозі, а благополуччя не відповідає мінімальним стандартам. Отже, цінності та пріоритети молоді завжди є актуальною темою, яка потребує до себе постійної уваги, вивчення та удосконалення, так як молодь має зрозуміти, що від неї залежить майбутнє її та суспільства [9]

Сучасний стан українського суспільства відображає об'єктивну необхідність розглядати молодь як невід'ємну частину соціальної системи, що виконує особливу роль у процесі розвитку людства. Молодь, як органічна частина суспільства, на кожному етапі його розвитку виконує інтеграційні функції, об'єднуючи і розвиваючи досвід попередніх поколінь, сприяючи соціальному прогресу. Важливою функцією молоді є трансформація з минулого в майбутнє культурної й історичної спадщини всього людства в умовах природного розвитку соціальної системи. Стратегічним завданням

держави у процесі соціалізації молоді є забезпечення можливостей для кожної молодої особистості, отримання рівного доступу до інформаційних ресурсів, до якісної освіти, медичних послуг, робочих місць, інформації, спорту та дозвілля, що накопичило людство. Особливо важливим є забезпечення доступу молоді передусім до ресурсів інформаційного та комунікаційного характеру, які відкривають нові перспективи для розвитку та професійного становлення особистості у сучасному світі, її позитивної інформаційної соціалізації. [3]

З набуттям Україною незалежності молодіжна державна політика закріплена у наступних законах «Декларація про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.), закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.), закон «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р.), «Про освіту», «Про зайнятість населення» (обидва – 1991 р.), «Про фізичну культуру і спорт» (1994 р.), «Про туризм» (1995 р.) тощо. [3].

Ставлення молоді до державної молодіжної політики віддзеркалює ефективність її реалізації в країні. Результати загальнонаціонального опитування молодих людей віком 15-23 роки (дослідження проведено Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, 2005-2006 рр.) свідчать, що більша частка респондентів негативно оцінює ефективність державної молодіжної політики в Україні. Так, тільки 7% респондентів назвали цю політику ефективною, 27% – скоріше ефективною, найбільша частка (28%) охарактеризувала її як скоріше неефективну і 21% респондентів вказали на її неефективність [21]

В. Горбатенко вважає, що державна молодіжна політика повинна ґрунтуватися на наступних засадах: створення необхідних умов для зміцнення гарантій забезпечення прав і свобод молодих громадян, допомога молодим людям у реалізації і самореалізації їх творчих можливостей та ініціатив, залучення молоді до активної участі в економічному розвитку

України, надання державою кожній людині соціальних послуг з навчання, духовного і фізичного виховання, соціальний захист груп молоді, неспроможних самотійно розв'язувати власні проблеми або хоча б полегшити своє життя [2]

Варто також поговорити про соціальну активність населення, як рушійну силу розвитку міст. Що ж таке соціальна активність? Якщо не заглиблюватись далеко у наукові терміни, то це діяльність людини її відносини та реалізація у суспільстві.

Вчені розмежовують громадську активність і політичну (як види соціальної). Громадська активність розглядається, як участь особистості в неполітичних відносинах з іншими людьми, суспільством загалом та громадську активність, що відповідає за реалізацію контролю над владою та відстоюванням своїх прав. Громадська активність більшою мірою заснована на усвідомленні особистістю себе громадянином, як учасника правових відносин між ним і державою. Серед чинників громадської активності виділяють наявність навичок громадської дії, рівень емпатії особистості, рівень розвитку комунікативних навичок, загальна громадська культура населення, ефективність діяльності соціальних інститутів. У соціології громадська активність розглядається перш за все як напрямок діяльності людей, пов'язаний зі здійсненням громадянами суспільних функцій у тих сферах життя суспільства, котрі не можуть ефективно регулюватися державою та процес самоактуалізації людьми своїх творчих потенцій засобом формування громадських інституцій і участі в їх роботі. Виявом організованих, колективних форми громадської активності є різноманітні соціальні рухи. [16]

Переважає думка що молодь є найбільш активною та динамічною віковою категорією і всіх сферах життєвої діяльності. Які ж фактори впливають на соціальну активність населення? Перш за все це бажання щось змінити, вплинути на розвиток тих чи інших процесів, змінити існуючий

порядок чи навпаки посприяти його зміцненню. Тому не випадково молодь являється чи не найбільшою рушійною силою, адже перш за все саме вони будують своє майбутнє і саме вони найактивніше мають брати участь у суспільному житті.

Громадська активність проявляється у суспільно-корисній діяльності, в участі в громадських рухах, у зміні існуючих та створенні нових форм соціального життя.[7]

Громадська активність молоді має тісний зв'язок із громадською позицією молодих людей, яка свідчить про ступінь зрілості людини, рівень її розвитку як громадянина, який усвідомлює своє місце і роль у процесі державотворення в країні, в якій він живе. Основними складовими громадської активності є: інтерес до суспільної і громадської роботи, організаторські здібності, ініціативність, вимогливість до себе, відповідальність за виконання громадських доручень, готовність допомагати іншим, бути корисним для оточуючих. Громадська активність, в першу чергу, ґрунтується на громадських почуттях: патріотизмі, відповідальності, небайдужості до майбутнього – не тільки свого, а і всієї країни. Головними сферами прояву громадської активності молоді є соціально-комунікативна, громадська, суспільно-політична. Формування громадської активності молоді включає такі елементи: становлення громадської компетентності і відповідальності у надбанні позитивного досвіду участі у громадському житті, ставлення громадянина до інститутів влади і політичної системи, вивчення і засвоєння демократичних настанов та цінностей, ставлення громадянина до самого себе і до інших людей. [17]

На сучасному етапі розвитку України стає очевидним, що молодь все менш і менш інвестує свою енергію у соціально-політичні процеси, які відбуваються у країні. Вона недостатньо активна, її діяльність у політичних партіях та громадських організаціях малоефективна. Однак молодь – це майбутнє будь-якої країни, вона відіграє значну роль у житті суспільства.

Тому найважливішим завданням держави є виховання такої молоді, яка стане гідними громадянами своєї країни, висококваліфікованими фахівцями з усіх галузей науки, техніки, підніме рейтинг України, зробить її розвинутою демократичною, правовою державою.[13]

Характеризуючи причини певних кризових явищ у молодіжному середовищі та ставлення молодих людей до політики, не можна обійти і питання кризогенності юнацького та молодіжного віку в цілому.

Загальновідомо, що статево-вікові особливості загострюються залежно від економічного стану країни, політики держави в цій сфері, рівня безробіття тощо. Принципово важливим питанням залишається відсутність у нашому суспільстві чіткої і цілісної системи виховання молодого покоління. [12]

Отже, молодь необхідно розглядати окремо від інших соціальних груп, адже їй притаманні свої потреби, свої проблеми, особливий психологічний стан, та і в цілому особливий процес розвитку. У законодавстві України вказано, що держава повинна сприяти соціальному становленню та повноцінному розвитку молоді, як окремої соціальної групи. Але, реалії показують нам, що молодь на сьогоднішній день є однією із самих незахищених соціальних груп в Україні. Сьогодні молодь погано оцінює державну молодіжну політику в Україні, і сама з неохотою воліє брати участь у громадському та політичному житті держави.

Розділ 2. Громадська активність молоді у місті Конотоп у XX сторіччі та на сучасному етапі

Для того щоб аналізувати стан громадської активності молоді на сьогоднішній день, а тим більше ставити прогнозувати перспективи активності молоді, як запоруки успішного розвитку міст, необхідно перш за все заглянути за лаштунки історії міста, а саме зосередити увагу на тих ключових подіях та змінах, які торкнулися життя молоді у 20 столітті, та яким саме чином вплинули на їх громадську активність в ті роки. Також використання історичного методу у вивченні даних процесів необхідний нам для цілісного порівняння умов життя та діяльності молоді Конотопа у попередні роки та на сьогоднішній день.

2.1 Громадська активність молоді у XX сторіччі

На початку XX століття Конотоп являв собою невелике повітове місто Чернігівської губернії. Станція Конотоп Курсько-Київської залізниці була за межею міста. В містечку, однак, діяли пошта і телеграф.

Хоча і становище молоді у місті було вкрай незадовільним, на початку 20 ст. крім житлової та промислової забудови Конотопа йшла соціально-культурна розбудова міста, що суттєво покращила становище жителів міста, в тому числі і молоді.

Жителі Конотопа із-за відсутності водопостачання брали воду із річки Єзуч, що приводило до розповсюдження різноманітних епідемічних хвороб. А медична допомога в ті роки була доступна лише багатим жителям міста. Перша амбулаторія відкрилася в Конотопі в другій половині 19ст. На весь Конотопський повіт до початку 20ст. не було навіть акушера, лиш одна повитуха. В 1870 році відкрилась земська лікарня на 16 ліжок. Частими у місті були епідемічні хвороби, висока смертність переважала серед дітей.

Перший навчальний заклад - уїзне училище для дворянських дітей – з'явилося в 1812 році. В ньому навчалось 20-25 дітей. Пізніше, для дітей

заможних містян було відкрито однокласне (приходське) училище, а в 1842 році – дві приватні однокласні школи. Більше ніж через 50 років відкрилося залізничне технічне училище. В 1905 році почало працювати комерційне училище.

Однак переважна більшість населення не мало можливості отримати освіту. Як показує нам перепис 1897 року, 73% і 95% жінок міста були неграмотними.

Важливою датою в житті Конотопа стало відкриття в 1901 році бібліотеки з невеличким книжковим фондом. Користуватися книгами бібліотеки можна було за плату, яка нараховувала 3 рубля на рік.

Під впливом революційних ідей в Конотопі за ініціативою соціал-демократів 28 липня 1903 року розпочався бунт 6000 робочих Головних залізничних майстерень, паровозного депо і інших служб залізничного вузла. Вони вимагали покращення умов праці, введення 8 годинного робочого дня, підвищення заробітних плат, безкоштовного навчання для дітей. Серед учасників бунту було багато молодих робочих. 9 серпня 1903 року були заарештовані 29 керівників повстання. 10 серпня 1903 року повстання було придушене.

Яскрава і трагічна сторінка в історії міста - 1905 рік. Новина про розстріл петербурзьких робочих 9 січня 1905 року викликало хвилю невдоволення по всій країні. За ініціативою соціал-демократичної організації Конотопа в знак солідарності з пролетаріями Петербургу впродовж січня-лютого 1905 року в місті йшли демонстрації та повстання. Велику роль в даних повстаннях відігравала конотопська радикально налаштована молодь.

Більшовики Конотопа проводили агітаційну роботу серед робітників, влаштовували нелегальні збори, друкували листівки з політичними закликами. Особливого розмаху набрала боротьба робітників міста під час Всеросійського політичного страйку 1905 року. Страйк почали 10 жовтня

робітники Головних залізничних майстерень, до яких приєдналися працівники паровозного депо, вагонної дільниці, станції Конотоп та інших служб залізничного вузла. Обраний страйковий комітет очолили більшовики Я. Г. Смолівик, М. Р. Санжаревський та інші. Для охорони порядку була створена бойова робітнича дружина з 50 чоловік.

7 грудня в Москві розпочалася всезагальний політичний страйк, який швидко переріс у збройне повстання. Робітники Конотопа в той же день виступили в підтримку московських робітників. В ці дні нарада робочих депутатів, відсторонивши існуючу адміністрацію станції, керувала роботою майстерень, паровозним депо, рухом поїздів, підтримувала революційний порядок у місті, проводила збір коштів і продуктів, організовувала мітинги робочих і християн з оточуючих сіл.

9 грудня з Києва в Конотоп «для наведення порядку» прибули 500 солдат и 300 козаків на чолі з генерал-майором Свидзинським. Виступ робочих було придушено. Розпочалися арешти керівників і учасників руху. 21 грудня були закриті Головні залізничні майстерні, страйкуючі робочі и службовці були звільнені. Тільки за період з 14 грудня по 15 січня 1906 року було заарештовано і віддано під суд 213 активних учасників руху, більшість з яких було відправлено на каторжні роботи до Сибіру.

Центром розповсюдження революційних ідей в Конотопі став технікум транспортного будівництва імені П.І. Новикова. Це був найперший середньо спеціальний заклад освіти міста, відкритий в 1890 році з ініціативи Московсько-Києво-Воронежської залізничної дороги, з трьох річним строком навчання. Не дивлячись на те що керівництво дороги строго слідувало за настроями студентів і намагалося не допускати в стіни технікуму політично неблагонадійних, все ж таки училище стало одним із центрів розповсюдження революційних настроїв в місті. Передова частина студентів була тісно пов'язана з робочими-залізничниками і завжди відмічалася політичною активністю.

Випускники училища П. І. Новіков, І. М. Марута, І. Т. Марченко під впливом ленінської «Правди» організували в 1913 році гурток «правдистів», куди увійшло близько 20 передових робочих-залізничників. Вони збирали добровільні внески в «залізний фонд» «Правди», засоби для підтримки страйкуючих заводу «Новий Леснер» в Петербурзі.

Після жовтневої революції училище було переформовано в залізничний технікум з чотирьохрічним строком навчання, який готував дорожніх техніків. Перший випуск відбувся в 1922 році. В 20ті роки тут навчався Л. І. Смилянський, згодом видатний український письменник.

Лютнева революція 1917 року в Петрограді скинула царя і проголосила демократичний устрій Російської держави. Революцію підтримала значна частина населення.

Перші загальні збори Конотопської організації РСДРП відбулися 3 березня 1917 року. Було обрано партком на чолі з П. І. Новиковим і затверджено план роботи.

В червні 1919 року в Києві відбувся 1 з'їзд Комуністичного Союзу Молоді України. Комсомольців Конотопа представляв на ньому П. Коломієць. Він був обраний членом ЦК комсомолу України. В січні 1920 року утворюється комсомольська організація на залізничному вузлі, яка в березні об'єднується з місцевою організацією молоді. 15 квітня 1920 року пройшла перша конференція комсомольців повіту.

Трохи пізніше, по всій країні, і Конотоп тут не виключення, був розгорнутий Стаханівський рух, в якому немало роль зіграла конотопська молодь. Великий відсоток молодих людей працювало на залізниці.

Першого серпня 1919 року на Ярмарковій площі Конотопа проведено футбольний матч між командами «Солкіл» (Білопіль) та «Красная Виктория» (Конотоп). Під час матчу грав духовний оркестр. У 1920 році у місті створено військово-спортивний клуб. У вересні 1920 року проводилась

мобілізація громадян міста на влаштування спортивних майданчиків. За наказом начальника гарнізону всі шкільні приміщення, тимчасово зайняті військовими частинами, передавались у розпорядження відділу народної освіти.

У 1920 році населення Конотопа становило 25636 чоловік. У школах навчалося 5192 учні.

Найперший навчальний заклад у системі професійно-технічної освіти міста було відкрито в 1920 році. Це було професійно-технічне училище імені Героя Радянського Союзу А. Б. Панова. Училище готувало помічників машиністів електровозів і паровозів, сантехніків по ремонту рухомого складу і холодильних установок, монтажників радіоапаратури, електрозварювальників, операторів машин з числовим програмним керівництвом.

У 1922 році працювало п'ять трудових шкіл, де навчалося 1479 учнів, у фінансово-банківському технікумі — 362 учні, у ФЗУ при Головних залізничних майстернях — 87 учнів.

До 1923 року існував адміністративний поділ часів Російської імперії, і Конотоп залишався повітовим містом. Постановою ВУЦВК від 7 березня 1923 року ліквідовувався поділ губерній на повіти і волості та вводився поділ на округи. Місто стає центром Конотопського округу та району. До Конотопського округу увійшло 15 районів та 521 населений пункт. Головою округвиконкому призначено Г. Г. Воронцова. На знак глибокої поваги до Воронцова президія округвиконкому назвала дитячий кінотеатр його ім'ям та перейменувала вулицю Красну на вулицю імені Г. Воронцова. Другого вересня 1930 року прийнято постанову ВУЦВК та РНК УРСР, за якою з 15 вересня 1930 року скасовано поділ на округи. 16 вересня 1930 року створено Конотопський район із двох колишніх районів — Конотопського та Жовтневого. Конотоп стає центром Конотопського району. У місті йде

постійне зростання населення, 1923 року було 25592 жителі, з населенням залізничного району 29104 жителі.

Першу школу ФЗУ (фабрично-заводського учнівства) в 1924 році створено на механічному заводі в Конотопі, до якої прийняли 28 осіб. Відкрито також торгово-промислову школу у приміщенні колишнього комерційного училища. У серпні-вересні 1924 року відкрито сім семирічних шкіл, професійну школу (на базі колишнього залізничного училища, заснованого у 1891 році), п'ять груп лікнепу, дві групи загальноосвітніх курсів.

У 1927 році діяло шість кіноустановок: при міському кінотеатрі, клубі залізничників, клубі радянських робітників, механічному заводі, у літньому саду, при гарматному полку.

Населення Конотопа у 1926 році становило 30596 чоловік. Національний склад міста був таким: українців — 57,19%, євреїв — 21,58%, росіян — 19,58%, білорусів — 0,18%, поляків — 0,49%, вірмен — 0,01%, німців — 0,06%, інших — 0,96%.

У зв'язку зі зростанням інтересу до місцевої історії, у квітні 1926 року було засновано Конотопське окружне краєзнавче товариство, яке проводило різні історичні вечори і займалося дослідженням історії рідного краю.

В травні 1930 року на колегії Наркомздрава УССР у Харкові було заслухане питання про стан охорони здоров'я у Конотопському районі і про перспективи його розвитку. На той час у місті була одна окружна лікарня на 105 ліжок, яка знаходилася у будівлі, побудованій в 1868-1873 роках на кошти заповідані уродженцем Конотопа професором Харківського університету М. О. Парпурой. Кваліфікованих медичних працівників не вистачало, рівень медичного обслуговування був низьким, у зв'язку з цим колегія прийняла рішення відкрити в Конотопі медичний технікум. В 1930 році там вже займалися три академічні групи, дві з них – 2-й та 3-й курси

були переведені з Ніжина. Першим організатором і директором Конотопського медичного технікуму був В.С. Барановський – лікар і педагог, пізніше учасник Другої світової війни. В 1932 році відбувся перший випуск 32 лікарських помічників. Всього в передвоєнні роки було підготовлено 460 фельдшерів і акушерок, 195 медсестр. В 1937 році медичний технікум було реорганізовано в фельдшерсько-акушерську і сестринську школу.

В середині 1930-х років у Конотопі працювало 15 загальноосвітніх шкіл, вісім дитячих садків, три піонерські табори, дві школи ФЗУ, технікуми: педагогічний, агрономічний, медичний, зоотехнічний, механічний, будівельний, кооперативний, транспортного будівництва.

При залізничному клубі імені А. Луначарського в 1936 році створено станцію юних техніків. 18 серпня 1936 року в День авіації в Конотопі проходили масові гуляння, фізкультурні виступи, польоти на планерах та змагання авіамоделістів. У 1936 році в Конотопі збудовано міський стадіон.

У 1939 році було відкрито Конотопський учительський інститут, який готував учителів для неповних середніх шкіл на мовно-літературному (з українським та російським відділами) та фізико-математичному факультетах (термін навчання 2 роки)

В 1939 році відбувся 18 з'їзд партії. З'їзд ухвалив третю п'ятирічку. Нова п'ятирічка відкривала широкі перспективи перед народним господарством країни.

Жителі міста з великим бажанням приступили до виконання нової п'ятирічки. 10 січня 1939 року Конотоп увійшов до складу утвореної Сумської області. В місті проживало близько 50 тисяч осіб. Перед Другою світовою війною міська партійна організація нараховувала 687 членів і кандидатів в члени партії. Активними їх помічниками були 2670 комсомольців.

В місті працювали 3 лікарні, 2 поліклініки, 5 амбулаторій, 5 аптек і інші медичні заклади. Близько 9 тисяч учнів навчалося в школах. Велику культурно-просвітницьку роботу вели Будинки культури та бібліотеки. Мирне життя радянського народу перервало віроломний напад фашистської Германії на Радянський Союз.

З першого дня війни тисячі жителів міста пішли на фронт. Ті хто залишились, працювали з подвійною енергією, будували оборонні укріплення, випускали продукцію для фронту, забезпечували швидкісне формування і просування вантажних потягів, проводили ремонт вагонів.

З перших днів після визволення Конотопщини від німецько-фашистських загарбників місто почало відбудовуватися. Уже на третій день після визволення відновили рух на залізниці за маршрутом Конотоп-Бахмач. З евакуації почали повертатися промислові підприємства, запрацювали хлібозаводи, харчо промисловий завод, шкіряний завод, взуттєва фабрика, міський промкомбінат, кілька артілей. Проводилися суботники й недільники. Жителі прагнули якнайшвидше підняти місто з руїн.

У 1946 році було створене Конотопське учбово-виробниче підприємство глухих для працевлаштування інвалідів війни.

У цей період відкрито Конотопську дитячу спортивну школу, яка надала нового поштовху розвитку спортивного життя в місті.

Молодь, починаючи з післявоєнних років була зацікавлена у спорті, існували дворові футбольні команди, були баскетбольні майданчики, завжди заливались хокейні майданчики, цим всім займався місцевий ЖЕК. Активна підготовка всіх видів спорту проходила в місцевій ДЮСШ. Крім цього, в кожній школі був спортзал, де займалися діти і проводилися змагання. Крім цього, були спортзали і на заводах. В кожному цеху були свої команди починаючи від шах і шашок і закінчуючи гандболом. Великий спортивний майданчик був в районі вокзалу, в місцевому ДК «Луначарського», на

підприємствах щорічно проводились змагання серед цехів по шахах, шашках, настільному тенісу, волейболу, баскетболу, футболу і навіть хокею. Крім цього були також театральні-драматичні гуртки, де багато в чому була задіяна молодь. На початку 50-х років при ДК «Червоний металіст» були створені академічні хори.

В той час, як відновлення господарства потребувало робочих рук, а досвідчені кваліфіковані кадри було призивано до збройних сил або вже втрачено на війні, трудові резерви створили з вчорашніх підлітків нову робітничу генерацію. Тут одну з найважливіших ролей в житті юнацтва відігравали заводи та фабрики. Почали активно будуватися заклади освіти для підготовки кваліфікованих кадрів. Крім навчання, учні проходили практику на заводах, що значно підвищувало їх рівень кваліфікації. [28]

Існували центри підготовки молоді для заводів, заняття велися 3 місяці. Вони числились при заводах. В деякому сенсі це було екстерне закінчення ПТУ, після 3 місяців навчання їм на заводах давали наставника із досвідчених працівників. Вони допомагали адаптуватися до особливостей виробництва, навчалися технологічним операціям. Навчання надавалося там де не вистачало кадрів або були вузькі спеціальності.

Серед молодих робітників(стаж роботи не менше 3 років) кожного кварталу проводили конкурси, де давали вимпел і премію кращому молодому робітникові.

Згодом, із молодих робітників утворювали комплексно-молодіжні бригади. Вони були утворені для взаємної допомоги і для освоєння суміжних професій.

Для багатьох підлітків роки навчання стали не просто початком дорослого життєвого шляху, а й важким випробуванням. Зокрема, це було пов'язано і з незвичними та часом навіть екстремальними умовами проживання, в які потрапляла молодь.[28]

Наприкінці 1946 р. начальник Сумського обласного управління трудових резервів констатував, що 68% учнівського контингенту проживали не у гуртожитках, а на квартирах у місті чи вдома, як правило, у навколишніх селах на відстані до 8-12 км від закладів. Учням доводилося щодня пішки долати значні відстані. Крім незручностей, це призводило до постійних втрат навчального часу через запізнення та дострокові залишення занять.[28]

1946-1947 рр. позначилися стрімкою розбудовою системи трудових резервів. Кількість учнівського контингенту значно зросла. І хоча одночасно відбувалося створення додаткових гуртожитків, а їх загальна площа збільшилась до 8427,9 м², та в середньому по області на одного учня припадало всього 2,5 м² житла. За підрахунками обласного управління не вистачало майже 5 тис. м спальних приміщень. Найгірше становище склалося у РУ №4, де 173 учні проживали на площі 329 м² (тобто мали 1,9 м² на особу). До того ж половина площі гуртожитку припадала на напівпідвальні кімнати, визнані непридатними для проживання за санітарним станом. Тому у звіті РУТР згадується наявність всього 1,4 м² житлової площі на одну особу в РУ №4, що у 1947 р. виявилось чи не найнижчим показником в УРСР і навіть викликало занепокоєння на республіканському рівні, адже середнє відповідне значення по Україні становило тоді 3,7 м² на особу.[28]

Будівлі, відведені під гуртожитки, зазнали пошкодження під час війни і потребували відбудови та ремонту. Розраховувати на допомогу від державних органів та підприємств одразу не доводилось. Усі ремонтні роботи (штукатурення, побілення, відбудова опалення, дахів, дверей, вікон) були проведені протягом п'яти місяців силами самих учнів та персоналу закладів, які з ентузіазмом займалися відбудовою[28]

Крім цього, учні постійно масово хворіли. Траплялися навіть смертельні випадки. Не краще склалася ситуація і з меблями. Учні були змушені збирати залишки залізних ліжок на руїнах та згарищах будівель. Тумбочок і табуретів довгий час не було взагалі, столів обмаль. Тому учні

змушені були тримати особисті речі під ліжками або під матрацами. Значну кількість необхідних меблів учні почали виготовляти самотужки. Наприклад, лише у березні-квітні 1946 р. учні Конотопського залізничного училища №1 виготовили 243 табурети, 15 ліжок, 12 столів, 10 дерев'яних диванів, 2 шафи, 12 вішалок. [28]

У перші після окупаційні роки санітарно-гігієнічні умови проживання у гуртожитках були вкрай тяжкими. Справжнім лихом стала завошивленість, що масово поширилася через відсутність лазень, пральнь та регулярної заміни натільної і постільної білизни (там, де вона взагалі була). У перенаселених гуртожитках панувала атмосфера безладу і неохайності. [28]

Погані умови проживання були однією із головних причин втеч з досліджуваних навчальних закладів. До цих актів "дезертирства" відносилися надзвичайно серйозно, оскільки вони ставили під загрозу виконання державних планів, покладених в основу радянської адміністративно-командної економіки. У звітах Сумського обласного управління трудових резервів зазначається, що найголовнішим заходом для боротьби з втечами є створення кращих побутових умов для учнів.

Щодо школярів, то після 5 класу, коли діти досягали 10 років, дітей приймали в піонери. Після школи, багато хто ходив на гуртки, це були «рукодільні» гуртки, де піонери вчилися шити, в'язати та вишивати. Як правило, заняття проходили при школах, і доволі часто тут викладати вчителя домоводства. Крім цього, як альтернатива були «столярні гуртки», де діти робили шпаківні, табуретки. Ці ж самі гуртки існували централізовано в заводських Будинках Культури і Будинках Піонерів.

Також, після 5 класу в Конотопі були популярні радіо гуртки, які проходили двічі на тиждень. Також були популярними авіамодельні гуртки, між ними також проводилися змагання, переможці змагань їздили на обласні змагання.

Вже в 1960-х роках були спартакіади між школами. Дуже популярною тоді була гімнастика. Даними видом спорту можна було займатися в багатьох школах, не кажучи вже про спортивні школи.

Думаю, як і у всьому СРСР були популярні святкові концерти, які були день міста і день перемоги, там виступали конотопські колективи, і артисти УРСР.

Крім цього, користувалося попитом «бюро подорожей», яким користувалось 40000 людей на рік. Серед конотопчан користувалися популярністю Москва, Ленінград, Київ, Мінськ, Брест, Чернігів, Умань.

Популярним був парк ім. Кірова, там стояли атракціони, каруселі, гойдалки. А в 1978 Одеський аеропорт подарував ТУ-104, який в місті перебудували в дитячий кінотеатр. На жаль, після розпаду СРСР літак був зданий на метал.

Дуже часто обновлювалася виставка в Конотопському музеї, який був заснований в 1900 році. А в 1972 році музей переїхав в нову будівлю. За інформацією на 1990 рік тільки щорічно музей відвідували близько 40000 людей.

Щорічно в Конотопі проводилися змагання серед дворів «золота шайба», де проводились змагання по хокею, а влітку, на канікулах по футболу.

Дитячих садків в 50-60-х роках дуже не вистачало, багато дітей займалися вдома з батьками чи бабусями. Всі школи також були перевантажені і всі займалися і дві зміни, часто не вистачало учбових місць, іноді в класах було близько 50 учнів. В 50х роках підручники доводилося носити із дому, пізніше в 60х – вони були в школі. В 50-60х дітям необхідно було купляти книги самостійно, не дивлячись на їх низьку ціну, на них був дефіцит, тому часто їх просто дарували.

В початковій школі були уроки «каліграфії», оцінки ставили з перших днів першого класу. Були випадки залишення на другий рік. Так, як в Конотопі стояла військова частина, було дуже багато дітей військових, тому була велика текучість учнів. Також були популярні походи всім класом у кінотеатри. В кінці 50-х на початку 60 років була утворена Конотопська Студія Телебачення, де багато в чому брала участь молодь Конотопа. Розпочала свою роботу з 60х років і працювала з 7 ранку до 10 вечора.

За спогадами жителів модними були поїздки на велосипедах на річку, в ліс. Часто бувало, залишались на ночівлю в палатках. Так як на відпочинку, так і у дворах діти і підлітки проводили більшу частину вечора граючи в карти, доміно, хоча, в доміно грали тільки хлопці, у дівчат в свою чергу, чи не завжди в руках була скакалка. Ще на початку 50х в Конотопі була «клітка», тобто площадка для танців, всередині якої проходили танцювальні вечора(дискотеки), але вхід могли собі дозволити далеко не всі, адже білет коштував 30 копійок, а це достатньо багато як для гулянок в ті роки. Стежили за порядком міліціонери і дружинники, які були неподалік, відслідковували нетверезих, яких потім, якщо вони сильно були не в собі, забирали у відділок на ніч. Бувало й таке, що на наступний день були розборки з директором або деканом, так як місто невелике і якщо хтось тебе бачив – то проблем тобі точно не обійти.

Також на вихідних дуже багато дітей, причому буквально від 3-4 років і старше возили за місто, де у багатьох був свій город. В 50-60 роках дач ще не з'явилося, як таких, тому намагалися виїхати в найкращу погоду, щоб не намокнути під дощем.

Ще в 60ті роки дітей шкільних років починали відправляти в дитячі табори. Як правило, це здійснювалось завдяки заводам і підприємствам.

В побут людей входить телебачення. З 1961 до 1968 року в місті працювала телестудія, збудована за активної участі інженерів та робітників

підприємств міста. З введенням в дію Білопільського ретранслятора, конотопці одержали змогу регулярно дивитися передачі Центрального телебачення. 30 квітня 1960 року відбулася перша пробна телепередача міського телецентру.

До 1970 року в місті працювало 18 середніх і восьмирічних шкіл, два технікуми, медичне та два професійно-технічні училища. Тисячі конотопців підвищували свій загальноосвітній та культурний рівень у вечірніх школах, технікумах, навчалися на вечірньому загально-технічному факультеті Київського політехнічного інституту, відвідували заняття університетів культури. Важливу роль у культурному житті міста відігравали Будинки культури металістів, Будинки культури імені Луначарського, робітничий клуб паровозоремонтного заводу, два широкоекранні кінотеатри.

Так як невід'ємною частиною життя післявоєнної молоді були заводи та фабрики, вважаю за необхідне здійснити короткий огляд ключових заводів та підприємств, де працювала молодь, для того щоб глибше вивчити питання про те, де саме працювали та якими видами діяльності займалося молоде покоління у Конотопі.

Державний ордена Трудового Червоного Знамені електромеханічний завод «Червоний металіст» був заснований в роки Першої світової війни, як підприємство по випуску снарядів, з того часу багато зробив і в тому числі на користь молоді Конотопа. Як і у всьому радянському союзі проводилися змагання між цехами заводу.

Медичну допомогу працівникам надавала медсанчастина. 120 людей одночасно відпочивали в санаторії-профілакторії, на 200 місць було розрахована база відпочинку «Дубки» в селищі Ново-Мутин, для дітей був побудований піонерський табір «Супутник» в селі Таранському на 360 місць, сім дитячих садків, в яких навчалися більш ніж 1700 дітей, два Будинки культури, парк і стадіон, спортивний комбінат, спортивна школа, чотири

їдальні, 8 буфетів. З початку збиралися 1991 року почали намагалися відкрити молодіжний центр і спортивний комплекс з басейном на території парку відпочинку, але розпад СРСР не дозволив цього здійснити.

Конотопський вагоноремонтний завод Міністерства шляхів сполучення СРСР. Це найстарше в місті підприємство, має більше ніж 120-річну історію. В роки Другої світової війни більшість робочих пішли на фронт, їм на заміну прийшли жінки та підлітки.

1971-1976 роки увійшли в стрій соціально-побутові об'єкти: дитячий садок «Сонячний» - один з найкращих в місті, багатоквартирні будинки, Будинок культури, розширений піонерський табір і база відпочинку в селі Жолдаки.

Друга черга реконструкції проходила з 1978 по 1988 рік. За цей час було введено в експлуатацію більш ніж десять тисяч квадратних метрів виробничих приміщень, побудовані колісний та тачковий цехи, нове приміщення ремонтно-будівничого цеху, реконструйована заводська теплоелектроцентраль, забезпечивши теплом виробничі приміщення, будинки, дитячі дошкільні заклади. В 1982 році заводчани отримали 160 квартир в першому у місті дев'ятиповерховому будинку по проспекту Миру. Роком раніше був відкритий ще один дитячий садок на 280 місць по вулиці Богдана Хмельницького, що дозволило повністю вирішити проблему розміщення дітей працівників заводу в дошкільних закладах.

Завод «Мотордеталь» Київського виробничого об'єднання «Києвтрактородеталь». «Мотордеталь» був один із самих високоомеханізованих і автоматизованих підприємств міста.

За роки 12ї п'ятирічки було побудовано 363 квартири. У тих хто працював на заводі не було проблем з влаштуванням дітей в дошкільні заклади освіти, всіх приймав дитсадок «Волошка». Це показовий дитячий заклад, був навіть нагороджений дипломом ВДНГ УССР.

Кваліфіковані кадри для підприємства готувало, відкрите в 1977 році, базове професійно-технічне училище.

Гарні умови були створені для сімейного відпочинку в розташованій на Сеймі заводській базі відпочинку «Сосновий бор». В 1990 році був зданий в експлуатацію фізкультурно-оздоровчий комплекс площею 900 квадратних метрів. Спортсмени заводу вже багато років поспіль утримували перші місця в комплексних спартакіадах серед колективів великих підприємств міста. Заводські туристи здійснюють подорожі по річкам Закарпаття, Кавказу, Уралу, Карелії, Камчатки. Любительські кінофільми туристів демонструвалися на традиційних заводських спортивних вечорах і слугували не тільки пропагандою туризму, але й сприяли патріотичному, інтернаціональному і екологічному вихованню трудівників.

Конотопський арматурний завод Всесоюзного виробничого об'єднання «Кролевець-промарматура» Міністерства хімічного і нафтового машинобудування. Був заснований в 1973 році.

В 1986 році колектив перейшов на повний госпрахунок. Це дозволило оновити основні виробничі фонди, ввести в експлуатацію нові виробничі міцності, вирішити деякі соціальні проблеми. В 12ій п'ятирічці були побудовані 390 квартир, кафе «Молодіжне», магазин «Кулінарія», база відпочинку на Сеймі в селі Жолдаки. В 1988 році був створений музей трудової слави.

Спеціальне проектне конструкторсько-технологічне бюро Державного комітету СРСР по обчислювальній техніці і інформатиці, створений в 1980 році.

Активно вирішувалися соціальні проблеми – будувалися будинки, бази відпочинку в приміських зонах і на Чорноморському побережжі Кавказу. В добре облаштованому червоному куточку СПКТБ проводилися вечори відпочинку за участі кращого в місті вокально-інструментального ансамблю

«Імпульс» і танцювального колективу. Працювали секції шах і шашок, легкої атлетики, пішохідного туризму, волейболу, футболу, баскетболу, лижна та інші. Майже кожен четвертий робітник підприємства брав участь в спортивних змаганнях і художньої самодіяльності.

Працівники бюро облаштували кабінети інформатики і обчислювальної техніки в міській школі №1 і в сільській школі в селищі Дубовязовка, подарували старшокласникам середньої школи №1 персональну ЕВМ і встановили п'ять ЕВМ і міському Будинку піонерів.

Конотопська швейна фабрика Роменського виробничого швейного об'єднання Міністерства легкої промисловості УРСР, утворена в 1938 році на основі декількох пунктів індивідуального пошиву одягу.

З переходом в січні 1987 року на самофінансування, підвищилася відповідальність працівниць за кінцевий результат роботи, на 22 відсотки підвищилась продуктивність праці, середня заробітна платня досягала 195 рублів.

Зароблені колективом кошти використовувалися для реконструкції, розвитку зовнішньо-економічних зв'язків і вирішення деяких соціальних проблем. Був побудований дитячий садок «Роднічок» на 280 місць, тепер усі діти робітниць могли відвідувати дошкільні заклади освіти. Було побудовано гуртожиток на 232 місця, щорічно виділялися кошти для будівництва однієї-двох квартир.

Конотопське відділення Південно-Західної ордену Леніна залізничної дороги. Велика увага в колективі приділялася підготовці кваліфікованих спеціалістів. Наставники турбувалися про виховання молодшої робочої зміни залізнично дорожників. Щорічно в червні у локомотивному депо проводився День бойових і трудових традицій, обирали найкращих робітників. Переможцям соціалістичного змагання вручали призи імені машиніста Г. Я. Лошкарева, який загинув в роки Другої світової війни при

доставці вантажів на фронт і Н. Ф. Образцова – секретаря комсомольської організації локомотивного депо, який добровольцем пішов на фронт і загинув, захищаючи вітчизну.

Багатолюдно бувало в такі дні в музеї локомотивного депо, експонати якого, розповідають про його створення, історії, перспективах розвитку, передовиках виробництва. Один із стендів музею посвячений С. П. Королеву. В 1924 році студент Київського політехнічного інституту С. П. Королев проходив тут практику помічником машиніста.

В депо особливу увагу приділяли на вирішення соціальних проблем. Велося житлове будівництво, діти залізничників були забезпечені місцями в дитячих садочках, був стадіон «Локомотив», своя база відпочинку в селі Таранське на березі сейму і піонерський табір. Для залізничників було організоване дієтичне харчування.

Як можна побачити, завдяки взаємним зусиллям заводів та людей, які невпинно працювали на цих підприємствах, було не тільки відбудовано місто після війни, але й винесено його на значно новий рівень. Економіка Конотопа перейшла на інтенсивний шлях розвитку, що допомогло вирішити величезну кількість соціальних проблем та підвищити якість життя містян. Набагато кращим стало і становище молоді після Другої світової. В них з'явилася велика кількість можливостей. Більшість заводів і підприємств мали свої училища та технікуми для підготовки кваліфікованих кадрів. Тому обравши напрямок молодь могла отримати спеціальну або технічну освіту. Також більш менш вирішилася найболючіша проблема того часу-житлова. Кожне підприємство будувало для своїх робітників житлові будинки та заклади освіти для їх дітей. Крім того були надані умови для культурного розвитку особистості та відпочинку. Хоч і в місті залишалося ще дуже багато не вирішених проблем, більшість з них все ж таки було подолано завдяки великому бажанню жителів покращити своє життя та життя своїх дітей.

Крім шкільних закладів освіти були і професійно-технічні та середньо-спеціальні училища. Готували перш за все кваліфікованих кадрів для міських заводів та підприємств.

Індустріально-педагогічний технікум готував майстрів виробничої освіти за спеціальностями: промислове і громадське будівництво, електрообладнання промислових підприємств і установок, механізація сільського господарства. З 1976 року він розміщувався в спеціально збудованому комплексі будівель в одному з найкрасивіших районів міста по вулиці Михайла Немолота. 40 кабінетів і лабораторій учбового корпусу були оснащені сучасними технічними засобами освіти і наглядовими посібниками, є столова і спортивна зала, поруч два гуртожитки на 360 місць кожне, стадіон та майстерні. В гуртожитках оснащені секції для сімейних студентів, побутові кімнати, працюють клуби по інтересам, лекторії, проводилися сімейні зустрічі, тематичні свята. До 40-річчя Великої Перемоги тут був відкритий музей легендарного генерала Г. И. Тхора.

За роки 12ї п'ятирічки для системи професійно-технічної освіти країни технікум підготував майже 900 спеціалістів.

Технікум транспортного будівництва імені П. І. Новикова – це найстаріший середньо спеціальний заклад освіти міста. На 1990 рік в освітньому корпусі технікуму було 28 кабінетів і лабораторій, обладнаних технічними засобами освіти, актовий та спортивний зали. Три гуртожитки розраховані на 700 місць, їдальня на 110 місць, були спортивні майданчики.

Після Другої світової війни відновилися заняття і одночасно відновлювалися будівлі технікуму.

1 вересня 1947 році заняття розпочалися в відновленому учбовому корпусі по вулиці Чкалова. З 1967 року технікум являвся постійним учасником Виставки досягнень народного господарства СРСР. Моделі машин, виготовлених студентами, експонувалися в павільйоні «Транспорт

СРСР» і були відмічені дипломами, 40 учнів і викладачів були нагороджені медалями виставки. Шляхоукладчик ПБ-2 демонструвався на міжнародних виставках дитячої і юнацької творчості в США і Чилі.

Серед випускників технікуму багато відомих вчених – створювач першого у світі тепловоза, доктор технічних наук, заслужений діяч науки, лауреат Державної премії СРСР А. Н. Шелест, доктори технічних наук А.В. Беляєв, Д. Ф. Чернега, доктор фізико-математичних наук, член-кореспондент АН УРСР В. И. Ляшенко, контр-адмірал Л. Г. Беляков.

Клуб інтернаціональної дружби «Гренада» підтримував дружні зв'язки з молоддю Болгарії, Угорщини, ГДР.

Велику допомогу надавали відряди будівельників рідному місту в будівництві доріг, підтриманні трамвайних ліній, газифікації житлового фонду.

Електромеханічний технікум вугільної промисловості, був відкритий в 1980 році, готував кадри для базового підприємства – заводу «Червоний металіст». Студенти отримували спеціальності техніків-технологів з обробки металів різанням і техніків-електриків з виробництва засобів автоматизації. Технікум був розташований в будівлі технічного училища, побудованого в 1868 році при Головних залізничних майстерень, у зв'язку з цим тут було багато невирішених соціальних питань: не було спортивної зали, столової, побутових приміщень.

Медичне училище, про яке вже йшла мова вище, відновило заняття після війни, і до 1 січня 1944 року тут займалося вже 150 студентів, а в липні відбувся перший воєнний випуск.

З 1948 по 1954 рік школа носила назву фельдшерсько-акушерська, а з 1954 року – медичне училище. На 1990 рік тут навчалось 660 студентів, працювало 67 викладачів. Училище підготувало більш ніж 5000 медичних робітників з середньою освітою.

Професійно-технічне училище №4 імені Героя Радянського Союзу

А. Б. Панова. Найстаріший освітній заклад в системі професійно-технічної освіти, був відкритий в 1920 році. До 1990 року звідси було випущено більш ніж 18 тисяч ковалів, токарів, слюсарів і інших кваліфікованих робочих для базових підприємств – заводів «Червоний металіст» і вагоноремонтного. Серед випускників, які стали гордістю училища, Герої Радянського Союзу А. Б. Панов и В. У. Воронов. Училище готував помічників машиністів електровозів і тепловозів, слюсарів з ремонту рухомого складу і холодильних установок, монтажників радіоапаратури, електрозварювальників, операторів машин з числовим програмним керуванням.

В училищі були створені умови для організації культурного відпочинку: шаховий клуб, зали з спортивними тренажерами та танцювальний, більярдна і тенісна кімнати. Працювали гуртки художньої самодіяльності, бібліотека з читальною залюю.

Професійно-технічне училище №8 відкрито в 1944 році для підготовки кадрів будівельників залізно дорожнього транспорту. До 1990 року більш ніж 10 тисяч студентів отримали тут будівельні професії. Беручи до уваги гостру потребу у кваліфікованих спеціалістах у місті, училище додатково випускало також електромеханіків з ремонту і обслуговування обчислювальних машин для експериментального заводу СПКТБ і продавців промислових товарів для керування торгівлею міста.

1986-87 навчальний рік студенти розпочали в нових корпусах – навчальному, побутовому і лабораторному. Тут було 33 кабінети і лабораторії, нові спортивні і актові зали, гуртожиток на 240 місць.

У 1989 році в навчальному корпусі було відкрито музей історії комсомольської організації міста. Під час літніх канікул студенти відпочивали в підлітковому таборі «Космос».

Професійно-технічне училище №20. Наймолодший навчальний заклад системи професійно-технічної освіти, прийняло перших студентів в 1977 році. Його корпуси знаходилися в північному мікрорайоні міста.

Училище готувало кадрів для арматурного заводу а заводу «Мотордеталь» за спеціальностями: станочник широкого профілю, операторів станків з числовим і програмним керівництвом, електрозварювальників, налагоджувальників токарних автоматів і півавтоматів з ремонту електроприладів. Теоретичні заняття проводилися в 17 кабінетах. Завод «Мотордеталь» при підтримці виробничого об'єднання «Київтрактордеталь» розпочав будівництво спортивного комплексу для своїх робочих і студентів училища.

Чи не найбільшу увагу в післявоєнні роки приділяли шкільній освіті. Намагалися вирішити дві найболючіші проблеми: забезпечення всіх дітей шкільними місцями та покращення матеріально-технічної бази шкіл.

За роки 1945-1990 було обладнано 578 учбових кабінетів, де широко використовувалось кіно, лінгафонні прилади, обчислювальна техніка та інші технічні засоби навчання.

Станом на 1990 рік в Конотопі діяло 12 середніх, три восьмирічні школи, в тому числі спецшкола-інтернат №1 санаторного типу для дітей з захворюваннями легень, спецшкола-інтернат №2 для дітей з вадами зору і школа робочої молоді з очно-заочною формою навчання. Навчалися майже 12,5 тисяч учнів, працювали більше 600 вчителів і 80 вихователів.

З 1981-82 навчального року навчання в школах міста велося згідно з новими програмами. Учні 1-8 класів були забезпечені безкоштовними підручниками. Розпочався перехід на навчання дітей з шестирічного віку.

В 1978 році будівельники міста вручили учням ключ від нової середньої школи №1. Колектив цієї школи був занесений на міську Дошку пошани. Тут зосереджений багатий досвід воєнно-патріотичного і трудового

виховання. Вчителі і старшокласники вели тут цікаву позакласну роботу. Тут були створені музей Конотопських дивізій, зал воєнної слави, політичний клуб «Міжнародник», кабінети історії і літератури, кімната-музей Михайла Немолота-юного партизана, який загинув у бою за вітчизну.

Творчо підходили до проблеми комплексного виховання учнів, передбачуваної нерозривний зв'язок ідейно-політичного морального і трудового виховання педагогічний колектив середньої школи №12 імені Героя Радянського Союзу Олега Кошевого.

Ленінські заняття, тематичні вечори, зустрічі з учасниками Другої світової війни, екскурсії по місцям бойової і трудової слави радянського народу проводилися в школах №1, 5, 9, 12, 14.

Середня школа №5 названа іменем братів Радченко – соратників В. І. Леніна. Шкільний музей – одна із пам'яток міста, в ньому представлені унікальні документи, фотографії, матеріали із архіву С. І. Радченко, які зберегла та передала шкільному музею його донька.

В 1970 році дитяча музична школа отримала більш простору будівлю, де облаштувала 36 класів і кабінетів та залу на 250 місць.

Для того щоб надати дітям уявлення про професію, допомогти їм знайти своє місце в житті, підготувати до вибору майбутньої професії, в міських школах старалися більше часу виділяти зв'язку навчального процесу з виробничим навчанням. Базові підприємства конотопських шкіл – заводи «Мотордеталь», «Червоний металіст», арматурний, вагоноремонтний – облаштували в цехах виробничі ділянки для підготовки майбутніх робочих-спеціалістів з обробки металу, слюсарів-збірників, операторів, майстрів швейного виробництва і інших професій. Для арматурного заводу, наприклад, старшокласники середньої школи №1 виготовляли найпростіші деталі, для швейної фабрики шили спецодяг і дитячий одяг. Учні середніх шкіл №9 робили гвинти для заводу «Мотордеталь», № 14 – збирали

баскетбольні щити, учні школи №13 готували кріпильні деталі для ремонту вагонів.

В школах створені всі умови для гармонійного розвитку особистості кожного учня. Більш ніж 6 тисяч учнів займалися в предметних гуртках, близько тисячі – в гуртках технічної творчості, більше тисячі відвідували факультативи, близько двох тисяч беруть активну участь в гуртках художньої самодіяльності.

Під час літніх канікул працювали табори труда і відпочинку учнів – стаціонарний табір «Юність» в селі Карабутово, «Овочівницький» в селі Семянівка, «Червоний жовтень» в селі Підлипне та інші. Щорічно працювали на колгоспних полях 1400 старшокласників, їх роботу оплачували колгоспи. Добре зарекомендували себе шкільні будівельні відряди, працюючі на базових підприємствах.

За роки 12ї п'ятирічки в середній школі №1 облаштували комп'ютерний клас, де було встановлено 13 комп'ютерів, на базі Будинку піонерів спеціалістами експериментального заводу СПКТБ створений комп'ютерний центр.

Але проблеми в системі міської народної освіти були вирішені далеко не повністю. Не дивлячись на відкриття нових шкіл в другу зміну в Конотопі навчалось більше 4 тисяч учнів-36% від усієї кількості. В багатьох школах не було спортивних залів та басейнів.

Отже, у післявоєнні роки було пророблено багато роботи в сфері шкільної освіти, але проблема матеріально-технічної забезпеченості так і залишилась. Всесоюзний з'їзд вчителів в 1988 році показав, як багато проблем накопилось в системі шкільної освіти, скільки ще треба зробити для того щоб стали видними результати реформи школи.

Роблячи висновок, холося б відмітити, що рівень громадської активності молоді у 20 столітті був на досить високому рівні. На мою думку,

цьому посприяли такі ключові події, як революції, які показали молоді що постійна боротьба за свої права рано чи пізно призведе до успіху та Друга світова війна, яка змотивувала молодь відбудувати місто з руїн та перетворити його на провідне та досить розвинуте містечко у колишньому УРСР. Хоч умови для життя та розвитку молоді і не були найкращими, але постійна діяльність як з боку влади так і з боку ініціативної та обдарованої молоді не дозволяли місту стояти на місці, а постійно вели його в бік розвитку.

2.2 Громадська активність молоді на сучасному етапі

Конотоп сьогодні – це місто обласного підпорядкування, адміністративний і культурний центр Конотопського району, розташований у західній частині Сумської області, на перехресті залізничних магістралей, які ведуть на Москву, Київ, Мінськ, Воронеж і Харків. Населення міста складає 97 200 чоловік.[24]

У травні 1995 року Кабінет міністрів України затвердив рішення про приватизацію в місті фабрики нетканих матеріалів, заводу будівельних матеріалів, заводу «Мотордеталь», проектно-конструкторського бюро, райсільгосптехніки і райсільгоспхімії, в липні 1995 року було затверджено рішення про приватизацію швейної фабрики, арматурного заводу, хлібокомбінату, будівельно-монтажного управління великопанельного домобудівництва, ПМК № 10, ПМК № 11, ПМК № 112 і радгоспу «Ювілейний». [24]

У роки незалежності України розпочалася нова епоха у розбудові системи освіти міста, що вимагала нової моделі освіти підростаючого покоління. Найважливішим показником розвитку освіти Конотопа став факт створення і збереження оптимальної мережі навчальних закладів, яка забезпечує рівний доступ до якісної освіти, максимально задовольняє потреби та інтереси населення міста.[24]

Незважаючи на труднощі перших років становлення молодій державі, у місті створювалися нові та реорганізовувалися вже існуючі навчальні заклади: відкрито Дитячу художню школу, Дитячу школу мистецтв, введено в дію новобудову дошкільного закладу №28 «Сонечко» (нині ДНЗ №4 «Сонечко»). У 1996 році починає свою діяльність перший у місті приватний вищий навчальний заклад – Конотопська філія Європейського університету, натхненником і організатором якого була Данилецька Людмила Петрівна, заслужений працівник освіти України (2001р.), на той час директор ВПУ-4.[24]

Червень 2001 року – дата другого народження Конотопського інституту, який тепер працює в складі Сумського державного університету. Очолив інститут В. В. Бібик, який з 1998 року працював директором Конотопського політехнічного технікуму, створеного у 1997 році на базі двох Конотопських середніх спеціальних закладів - будівельного технікуму транспортного будівництва та електромеханічного технікуму. [24]

Реорганізація торкнулася і загальноосвітніх навчальних закладів, зросла їх кількість, змінилися профілі діяльності у відповідності з новою законодавчою базою і освітньою політикою незалежної України. З 1 вересня 2001 року сільська Підлипненська школа перейшла в підпорядкування міського відділу освіти. На базі класів з поглибленим вивченням предметів середньої школи №1 у 1993 році створено заклад нового типу – фізику-математичний ліцей №1, який у 1995 році став багатoproфільним, а у травні 1999 року одержав статус гімназії. У 1994 році в загальноосвітній школі №12 з класами з поглибленим вивченням фізики відкривається фізико-математичний ліцей №2, відомі дошкільні заклади передані в комунальну власність.[24]

У Конотопі відроджено найкращу традицію меценатства, пов'язану з будівництвом нових приміщень для навчальних закладів, покращенням навчально-матеріальної бази освітнього процесу. Колишній випускник

середньої школи №7 Євген Георгійович Сур у 2000 році подарував школі сучасний комп'ютерний клас, а у 2002 році за фінансової та матеріальної підтримки Конотопської місцевої благодійної організації «Світанок», почесним президентом якої є Є. Г. Сур, розпочинається будівництво нового приміщення школи №7 на високому пагорбі у районі мальовничого Загребелля. Першого жовтня 2005 року нова школа відкрила гостинні двері перед своїми юними справжніми господарями, учнями мікрорайону Загребелля. Гордість освітян міста – найбільша в області дитячо-юнацька школа відділу освіти, який з нагоди 55-річчя у 2007 році присвоєно почесне ім'я олімпійського чемпіона з греко-римської боротьби, випускника школи Михайла Маміашвілі. У школі займаються понад 900 дітей, з якими працюють 25 тренерів. У закладі шість відділень: лижні гонки, греко-римська боротьба, гандбол, футбол, баскетбол, легка атлетика. У цій школі зросли та піднялися на п'єдестали видатні спортсмени-земляки: Марина Майданова — срібна призерка чемпіонату Європи 2004 року з легкої атлетики, неодноразова призерка України з легкої атлетики; Інна Супрун — майстер спорту міжнародного класу, член національної команди України з біатлону, переможниця Всесвітньої зимової Універсіади 2005 року з біатлону, переможниця міжнародних змагань з біатлону «Свято Півночі 2005», чемпіонка Європи 2010 року; Марина Анцибол — майстер спорту, член національної збірної команди з лижних гонок, абсолютна чемпіонка України з лижних гонок та переможниця Кубка України, переможниця міжнародних змагань «Свято Півночі 2008», учасниця Олімпійських ігор у Ванкувері, бронзовий призер Універсіади-2011, чемпіонка Східної Європи-2011; Анастасія Моціяка — гравець вищої ліги гандбольного клубу «Спартак Київ», майстер спорту, член молодіжної збірної команди України з гандболу.[24]

Поповнюють скарбничку досягнень спортивної школи талановиті юнаки та дівчата. У 2008 році спортсмени ДЮСШ вибороли одну срібну та

дві бронзові медалі чемпіонату світу з лижних гонок серед школярів, який відбувся у Франції. Ірина Лелетко стала десятиразовою переможницею гонок. У січні 2011 року Москаленко Олександр став абсолютним переможцем Зимових юнацьких спортивних ігор України з лижних гонок. У лютому 2011 року Олександр Москаленко, Вікторія Олех, Ірина Лелетко у складі збірної команди України брали участь у Х-му Європейському молодіжному Олімпійському фестивалі в Чехії.[24]

За ці роки позитивні зрушення відбулися у медичній галузі міста. Дитяча поліклініка Центральної районної лікарні переведена в більш зручне приміщення. Здано в експлуатацію будівлю жіночої консультації. Ендоскопічна служба визначена самостійною функціональною одиницею, у якій вперше серед районів Сумської області запроваджені бронхоскопічні дослідження. Побудовано гінекологічний корпус. На мікрохірургічному рівні почали проводитись екстракції катаракти з імплантацією штучного кришталика. На базі відділення анестезіології і реанімації відкрито кабінет гіпербаричної оксигенації, розпочато застосування плазморефузії та інфрачервоного опромінювання опіків.[24]

У Конотопі успішно працюють два будинки культури, краєзнавчий музей, дві музичні школи, централізована бібліотечна система, що складається з п'яти бібліотек, з власними інтернет-центрами, міський та сільський Центри культури і дозвілля.[24]

Успішною практикою для міста стало проведення різноманітних культурно-мистецьких фестивалів та конкурсів: обласного конкурсу аматорської майстерності «Конотопська відьма запрошує». Регіональних — юних виконавців на музичних інструментах «Шлях до зірок» та на духових інструментах «Дзвінкоголосі сурми», міського — виконавців на народних інструментах «Конотопська розсипуха», телевізійного фестивалю-конкурсу юних вокалістів «Зірки надій», пленеру художників «Барви Малевича»,

відкритого фестивалю-конкурсу хореографічного мистецтва імені Віри Бондаренко.[24]

Вперше у 2012 році проведені два інноваційні культурно-мистецькі соціальні проекти танцювальний «Танцюю для тебе» та пісенний «Кураж по-конотопськи». Протягом шести місяців мешканці міста вболівали за пари, що склалися з професійних вокалістів і хореографів та тих, хто ніколи не займався цими видами мистецтв. Затанцювали та заспівали керівники закладів та установ освіти, депутати міської ради, посадові особи. Соціальна спрямованість проекту «Танцюю для тебе» дала змогу надати матеріальну допомогу у розмірі 1,5 тисячі гривень кожному з восьми дітей з фізичними вадами, що брали участь у проекті. Одна дитина, заради якої боролася за перемогу танцювальна пара, додатково отримала матеріальну допомогу у розмірі рівному еквіваленту 1 тисячі доларів США. Всі кошти, отримані від проведення проектів (третій проект — «Клуб веселих та кмітливих») були використані на придбання та встановлення дитячого майданчика у Центральному парку міста. [24]

Цікавим і привабливим для міста став і проект «Мистецькі вихідні», в рамках якого у п'ятницю, суботу та неділю на центральній площі міста проводяться культурномистецькі заходи — виступи духового оркестру, майстер-класи з брейк-дансу, східного танцю, виставки, розваги тощо. Костюмований бал «І минуле, і сучасне об'єдналися з любов'ю» розпочав у 2012 році цикл заходів на території музею-садиби М. І. Драгомирова. «Парад вишиванок» став справжньою подією і довів щиру любов конотопців до народних традицій і звичаїв. Майже у самому центрі міста розквітло Дерево родинного щастя і любові, виковане ковальською майстернею В. Гайдая. Молоді подружжя за доброю традицією приїзять пов'язати на ньому стрічку любові, а родинне свято «Від весільного рушника — через роки в руці рука» стало традиційним. Про всі новини з життя міста конотопці дізнаються з передач першого в Україні дитячого телевізійного каналу «КонТакт», 20%

щоденного десятигодинного ефіру якого — власна телевізійна продукція. Основними осередками культури міста є музеї. Станом на кінець 2018 року діють міський краєзнавчий музей, музей авіації та музей-садиба генерала Драгомирова.[24]

Конотопська міська централізована бібліотечна система об'єднує чотири міські бібліотеки:

- центральна міська бібліотека;
- центральна дитяча бібліотека;
- міська бібліотека для дорослих;
- міська бібліотека для дітей.

За вулицею Клубною, 2 також діє опорна лінійно-технічна бібліотека станції Конотоп Південно-Західної залізниці.

Інші осередки культури:

- міський палац культури;
- 2 міські будинки культури;
- 2 дитячі музичні школи;
- дитяча школа мистецтв;
- центр культури і дозвілля.

Для занять спортом у Конотопі діють 2 стадіони, 22 спортивні зали, басейн, стрілецький тир, 4 футбольні поля, 32 спортивні майданчики, функціонують 4 тренажерні зали. [26]

У місті діють спортфедерації футболу, волейболу, баскетболу, боксу, муай-тай, греко-римської боротьби, карате, тхеквондо, пауерліфтингу, стендової стрільби, картингу, мотокросу, велосипедного спорту та шахів. Крім того, у місті розвинутий аматорський паркур. [24]

У місті працюють дві дитячо-юнацькі спортивні школи, де навчається понад 1500 дітей різного віку. Найвідоміші футбольні команди міста: «Шахтар», «Локомотив», «Слов'янець».[24]

Хотілося б наголосити, що враховуючи вдале географічне положення міста, яке створює сприятливі умови для розвитку міжрегіональних та економічних зв'язків та людський потенціал міста, все ж таки Конотоп зараз перебуває у важкому стані порівняно з іншими містами України. Про це свідчить низький культурно-моральний рівень городян, бездарне керівництво приватизованими фабриками та підприємствами міста та небажання влади діяти на користь розвитку міста. Тому на сьогоднішній день гостро постає питання про майбутнє міста, про його потенціал.

Порівняно з минулим століттям на сучасному етапі розвитку міста спостерігаємо відсутність громадської активності молоді, крім тієї що пов'язана з освітою у навчальних закладах.

Виходячи за поріг шкіл молодь не бачить в місті ніяких перспектив, намагається якнайшвидше покинути його, що вже й казати про громадську діяльність молоді її майже тут не існує, адже ніхто не має надій на покращення стану міста та майбутнього розвитку.

Розділ 3. Перспективи громадської активності молоді та подальшого розвитку міста Конотоп

3.1 Дослідження громадської активності молоді у сучасних соціологічних дослідженнях в Україні.

Для того щоб більш точно оцінити масштаби нашої проблеми необхідно розглянути та проаналізувати дослідження громадської активності молоді.

Нами було розглянуто ключові моменти репрезентативного всеукраїнського соціологічного дослідження «Молодь України 2017». У соціологічному дослідженні було використано метод опитування «face to face». Дослідження охопило 24 адміністративні одиниці України та м. Київ (окрім тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та тимчасово непідконтрольної території України, де органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження). В опитуванні взяло участь 2000 респондентів віком 14–34 років, репрезентативна за основними соціально-демографічними ознаками.

Нас зацікавили лише три розділи даного дослідження (розділи 2-4), які мали назви: «Громадська та політична активність молоді», «Молодь та децентралізація влади в країні», «Ефективність молодіжної політики: оцінка молоддю».

За результатами дослідження було виявлено, що лише 9,3% молодих людей постійно стежать за політичним життям в Україні, в той час як 32,1 % молоді взагалі не цікавляться політикою і у 30,1% інтерес до політики виникає дуже рідко. Така висока «аполітичність» молоді пояснюється недовірою політикам та владі(48%), зневірою що важливості своєї громадської позиції(30,1%) та через недовіру до наявної інформації(18,9%).

Втішає той факт, що переважна більшість молоді брала участь у виборах впродовж останніх 10 років (74,4%).

86,3 % молоді не мають членства у політичних партіях. Досить мала частка молоді має намір будувати політичну кар'єру та бажання обіймати виборні посади (2,5%).

87,8% молоді не беруть участі в організації суспільного життя (економічна, соціальна, політична, духовна сфери) у своїй спільноті, 92,5% не беруть участі в організації громадських слухань або зборів громадян і 68,7% не беруть участь в облаштуванні території (двору, вулиці) та інших спільних заходах із сусідами, мешканцями.

Лише 8 % молоді готові особисто взяти на себе ініціативу з організації громадських ініціатив у житті свого міста/села/селища/області/будинку/вулиці та 44,3 % долучитися до громадських колективних ініціатив.

Щодо дитячих та молодіжних організацій, то рівно половина респондентів відповіли, що навіть не знають про їх існування/діяльність, 34,5% знають про їх діяльність, але не беруть участі та не відвідують заходи, 5,5% іноді відвідують їх заходи та беруть участь у їхній діяльності, і лише 1,3 є членами таких організацій.

78,7 % опитаної молоді не має досвіду волонтерської діяльності. Водночас 40,2 % молоді підтверджує свою готовність захищати незалежність та територіальну цілісність України ненасильницькими методами, такими, як волонтерство чи благодійність. Готовність захищати незалежність та територіальну цілісність України ненасильницькими методами є вищою у молоді Західного (51,7 %), Північного (46,3 %) та Центрального (40,9 %) макрорегіонів країни.

За оцінками сучасної молоді, найбільш затребуваними сьогодні на рівні країни та населеного пункту є: підтримка талановитої молоді, популяризація здорового способу життя, а також сприяння забезпеченню молоді житлом.

Водночас, зусилля держави щодо підтримки талановитої молоді (65,2 %), сприяння забезпеченню молоді житлом (44,8 %) та формування національно-патріотичної свідомості у молодіжному середовищі (35,7 %) повинно інституціоналізуватися на рівні країни, а організація спортивних заходів – на рівні населеного пункту (22,1 %).

Третина молоді, яка мешкає у сільських поселеннях, говорить про відсутність молодіжних центрів у своїх населених пунктах, порівняно із молоддю, що проживає у містах, – 30,5 % та 13,4 % відповідно. Більше того, сільська молодь меншою мірою дистанціюється від діяльності молодіжних центрів, маючи інформацію про їх функціонування в своєму селищі, порівняно із молоддю, яка мешкає у містах, – 10,4 % та 16,8 % відповідно. У цілому, участь у діяльності молодіжного центру брало 1,4 % опитаних респондентів.

Візьмемо також дослідження молоді України 2015 року, яке було також проведено міністерством молоді та спорту. В межах цього дослідження було опитано молодь віком від 14 до 35 років. Оцінюючи свою стурбованість різними проблемами в Україні, представники української молоді в першу чергу згадали загрозу війни і тероризму (56 %). На другій позиції економічні проблеми, економічна нестабільність (інфляція, безробіття тощо) – 52 %. На третій – корупція і те, що закони не існують для чиновників і багатих людей – 47 % [18, с.57].

Останні результати соціологічних досліджень показують нам що молодь України досить неохоче бере участь у громадській діяльності. Більшість з них або не мають бажання брати участь, або посилаються на брак часу. Але є і інша сторона медалі. Не брати участі у громадській діяльності не означає не бути соціально активним. Вибори 2019 року стали яскравим доказом соціальної активності населення, у тому числі і молоді. Українці радикально налаштовані проти існуючих порядків та як видно беруть участь

у суспільному житті з метою змінити владу, змінити життя на краще для себе та своїх дітей. Не виключенням у цьому плані став і Конотоп.

Поверхово дослідивши проблему громадської активності молоді в місті Конотоп, хотілося б глибше вивчити причини низької активності молодшої частини населення саме у цьому місті та порівняти отримані результати з результатами всеукраїнського опитування молоді.

В рамках дипломної роботи мною було проведено якісне соціологічне дослідження, а саме глибинне інтерв'ю зі студенткою міста Конотоп, однією з лідерів студентського самоуправління, на тему «Перспективи громадської активності молоді та подальшого розвитку міста Конотоп».

Обґрунтування методу: Глибинне інтерв'ю, як різновид опитування і як один із методів якісного соціологічного дослідження буде дуже доречним у нашому дослідженні, адже дозволить вивчити проблему з різних боків та з'ясувати причини явищ, які нас цікавлять. Також метод надасть нам більш деталізовану інформацію та дозволить уточнити цікавлячи нас питання. За допомогою цього метода можна без великих затрат отримати багато цінної інформації.

3.2 Поглиблене інтерв'ю на тему «Перспективи громадської активності молоді та подальшого розвитку міста Конотоп».

Через високий рівень невизначеності у завтрашньому дні, постає **актуальним** проведення наукових соціологічних досліджень з метою прогнозування перспектив розвитку міста Конотоп. Так як майбутнє міста напряду залежить від найактивнішої частини населення – молоді, тому під кутом зору опиняється громадська активність молоді у місті.

Метою мого дослідження було дослідити сучасне становище міста Конотопа, вивчити рівень активності молоді та виявити перспективи та альтернативи його подальшого розвитку.

Задачі:

1. Вивчити умови в яких проживає молодь Конотопа.
2. Визначити рівень включеності молоді у громадське життя міста.
3. З'ясувати наявність молодіжних організацій та об'єднань у місті.
4. Вивчити найактуальніші проблеми Конотопа.
5. З'ясувати сильні сторони сучасного міста.

Об'єктом дослідження виступила молодь Конотопа.

Предмет дослідження: думки, погляди та оцінки молоді, щодо сучасного стану та перспектив розвитку міста Конотоп.

Гіпотези:

1. Молодь Конотопа проживає у досить важких умовах: низький рівень освіти, високий рівень безробіття.
2. Рівень включеності молоді у громадське життя міста дуже низький.
3. У місті існує багато молодіжних організацій та об'єднань, але активність молоді у них дуже низька.
4. Найактуальнішою проблемою Конотопа є масовий відтік активного населення
5. Сильною стороною сучасного міста можна назвати географічне положення міста та його екологічний стан.

Результати дослідження.

С кожним роком стан суспільно-економічного життя міста Конотоп помітно погіршився і продовжує погіршуватись. Ініціатив щодо розвитку молоді стає все менше. Серед молоді спостерігається низький рівень інформованості, щодо різних можливостей самореалізації та розвитку.

Щодо наявності у місті молодіжних організацій та об'єднань, то наш інформант не зміг пригадати жодної, що свідчить про дуже низький рівень включеності молоді у суспільне життя. Також важко пригадати, що за

останній час вирішувалася бодай одна актуальна проблема молоді на рівні міста. Створення молодіжних організацій та об'єднань не є та і ніколи не була пріоритетним напрямком для керівництва міста.

Всі центри або організації з роботи з молоддю створюються завдяки освітнім закладам міста, в той час як ініціатива міської ради є мінімальною. Налічується тільки мізерна кількість активістів, які намагаються створювати благодійні організації, але вони як правило не привертають уваги та не затримуються надовго.

Тим не менш у місті досить непоганий рівень викладання у школах та технікумах. Молодь Конотопа успішно складає іспити та вступає до найкращих інститутів України та за кордон. Невтішним є те, що молодь воліє виїхати з міста до інших країн. Жителі віддають перевагу сусіднім європейським країнам, як Польща, Чехія та Німеччина. Також величезне бажання молодь має переїхати у Сполучені Штати Америки. Інформант зазначив, що 90% її друзів чи родичів виїхало працювати чи навчатися в інші міста. Так як територіально Конотоп розташований близько до столиці, то переважна більшість молодих жителів прямує саме туди.

Стан заводів та підприємств - незадовільний. По всьому місту можна спостерігати тільки пусті будівлі колишніх провідних заводів. Тисячі загублених робочих місць даються в знаки. Підприємства, що функціонують на сьогоднішній день працюють не в повну силу, так як попит на продукцію значно зменшився і ринки зачинились. Особливо відчутно було це після закриття ринків РФ, тому що багато заводів, які ще робили відправляли свою продукцію саме туди. Але, треба визнати, що з часу АТО почав краще працювати місцевий завод, який ремонтує гелікоптери. Але це скоріш як виключення. Зазвичай допрацьовують люди, які пропрацювали там все життя, адже нових робочих місць не відкривають. До того ж, рівень оплати праці - мінімальний, тому молодь не бажає там працевлаштовуватися.

Гостро постає проблема безробіття у місті. Молодь найбільше йде працювати в сферу обслуговування. Зазвичай, це магазини та кіоски.

Молоді притаманний високий рівень девіантної поведінки. Поширеними є пияцтво, наркоманія та схильність до криміналу. Як коментують мешканці міста: «а чим ще тут займатися». Особливо цю проблему можна побачити вечором, біля цілодобових магазинів.

Найактуальнішою проблемою міста на думку інформанта є те, що тисячі мешканців залишають місто в пошуках кращого життя. Конотопська молодь не бачить розвитку, не бачить майбутнього. Якщо в місті не можна проводити гарно вільний час, то що можна казати про освіту та працевлаштування.

Було виділено також і сильні сторони міста. Серед них переважають досить розвинена дитяча інфраструктура(шкільні і дошкільні заклади освіти), високий рівень надання освітніх послуг, розвинута транспортна розв'язка та концентрація в місті кваліфікованих та майстровитих людей.

Отже, проаналізувавши наше дослідження ми можемо прийняти лише дві гіпотези: рівень включеності молоді у громадське життя і справді дуже низький та найактуальнішою проблемою Конотопа є масовий відтік активного населення.

Роблячи узагальнюючий висновок, хотілося б наголосити на тому що місто Конотоп перебуває у несприятливому стані і якщо влада не посприє негайному розвитку міста, на Конотоп очікує масовий відтік молоді, тобто найактивнішої частини населення.

Якщо порівнювати наше поглиблене інтерв'ю та всеукраїнське соціологічне дослідження активності молоді, то можна сказати що результати співставні. Як і очікувалося, спостерігається високий рівень аполітичності молоді через недовіру політикам на владі. Участь у різноманітних

молодіжних організаціях чи заходах мінімальна, адже їх у місті навіть не існує, або ж молодь просто не проінформована про їх наявність.

Висновки та рекомендації

Хоч і наше дослідження показало нам песимістичні висновки щодо перспектив міста Конотопа, хотілося б зазначити, що деякі одиничні події, які відбуваються у місті на сьогоднішній день вселяють оптимістичні надії на майбутнє. Так, не будемо заперечувати що на сьогоднішній день спостерігається значний відтік мешканців міста до великих міст або за кордон, і що з кожним днем місто втрачає найактивнішу когорту – молодь, але все ж таки деякі реалії відкриваються нам і з іншого боку.

Так на сьогоднішній день у Конотопі деяка кількість перспективної молоді бажають балотуватися у кандидати до державних структур, що показує високий рівень небайдужості до майбутнього міста. Також не можуть не свідчити про громадську активність молоді вибори президента України 2019 року: майже 74% молоді частини населення взяли участь у голосуванні, що свідчить про те, що молодь воліє змін у своєму житті та у житті своєї країни.

В контексті інших сучасних соціологічних досліджень, наше глибоке інтерв'ю не тільки підтвердило масштабність даної проблеми, а і дозволило заглибитися та більш детально розглянути проблеми, які хвилюють молодь на рівні міста Конотопа.

Взявши до уваги наш історичний екскурс і порівнюючи активність молоді Конотопа у 20 ст. та на сьогоднішній день, досить помітним є те що молодь у попередньому столітті була досить активною: боролася за свої права, активно брала участь у різних заходах, швидко адаптувалась до нових змін. Такій активності сприяли ключові події: революції та Друга світова війна. Зараз, як бачимо, спостерігаються кризові явища на полі молодіжної активності.

Для вирішення цієї актуальної проблеми, необхідно звернути увагу перш за все на такі моменти:

- Необхідно владі міста відповідальніше ставитися до своїх обов'язків та не нехтувати проблемами міста, від яких перш за все страждає молодь.
- Необхідно виховувати молодь у такому руслі, щоб та розуміла наскільки громадська активність важлива для розвитку та побудови майбутнього
- Необхідно залучати молодь до активної діяльності у місті шляхом мотивації та інформованості, щодо різних можливостей самореалізації та розвитку.

Залишається тільки сподіватися, що найактивніша частина населення — молодь буде ще активніше брати участь у громадському житті країни, не стояти осторонь та боротися за краще життя свого міста та країни в цілому.

Список використаної літератури

1. Бородін Є. І. Держава і молодь: історія ювенального законодавства в Україні (середина 80-х – початок 90-х років ХХ ст.). – К.: Укр. центр політ. менеджменту, 2004. – 238 с.
2. Горбатенко В. П. / Політологічний енциклопедичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – С. 367., с. 308
3. Гуцалова М. /Молодь як об'єкт державної молодіжної політики/
4. Каретна О.О. /Сучасні підходи до визначення поняття молодь/
5. Карнаух А. Проблеми молодіжної політики в сучасній Україні // Політичний менеджмент. – 2005. – № 4 (13). – С. 63-69.
6. Кон И. С. Краткий словарь по социологии. – М., 1998.
7. Кон И. С. /Словарь по этике/ по ред. И. С. Кона 4-е изд. – М.: Политиздат, 1981, - 430с.
8. Лисовский В. Т. / Социология молодежи / Под ред. проф. – СПб., 1996.
9. Лук'янова Н. Державна молодіжна політика в Україні / Н. Лук'янова // Віче. – 2009. – № 22. – С. 15 – 16.
- 10.Маленко Е.Е., Марченко Л.Г, Муркина А.А. /Конотоп. Путеводитель./ – 1982.
- 11.Маленко Е.Е., Марченко Л.Г, Муркина А.А. /Конотоп. Путеводитель./ – 1990.
- 12.Пашиніна Т. С. /Особливості становлення сучасного українського молодіжного руху/. (1991-2001 РР.)
- 13.Перевалова Л. В. /Суспільно-політична активність української молоді в умовах формування громадянського суспільства/
- 14.Піч В. М., О. М. Семашко, Н. Й. Черниш та ін. / Соціологія: Курс лекцій / За ред. В. М. Пічі. – К.: Заповіт, 1996.
- 15.Танчин І. З. Соціологія: навч. Посібник , 2008 – 351с.

- 16.Ципко С. /Громадська активність студентської молоді: проблематика соціологічного аналізу/
- 17.17 Міжнародна конференція «Політ. Сучасні проблеми науки» с.232
- 18.Молодь України – 2015. Дослідження було проведено ГФК ЮКРЕЙН у 2015 році на замовлення Міністерства молоді та спорту України за підтримки системи ООН в Україні, зокрема Фонду народонаселення ООН (UNFPA), Програми розвитку ООН (UNDP), Дитячого фонду ООН (UNICEF), програми Волонтери ООН (UNV) та офісу Координатора системи ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dsmsu.gov.ua/media/2015/12/09/5/Molod_Ukraine_block.pdf.
19. Молодь України – 2017 / Результати соціологічного дослідження – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017. – 72 с.; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/11/16/7/Socdoslidjennya_2017.pdf
- 20.Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України// Відом. Верховної Ради України. – 1993.- №16. – С. 167.
- 21.Шляхи покращення життя дітей та підлітків, які проживають у сільській місцевості. URL: Режим доступу до ресурсу <http://asyan.org/potr/1.%20Сучасний%20стан%20соціально-культурних%20проблем%20сільської%20молоді...a/part-2.html>
22. Молодь, як соціальна спільнота, її соціальний статус та самоідентифікація. URL: Режим доступу до ресурсу <https://megapredmet.ru/1-52228.html>
- 23.Місце соціології молоді у системі соціологічного знання та в державній молодіжній політиці. URL: Режим доступу до ресурсу <http://oplib.ru/random/view/70272>
- 24.Конотоп на перехресті шляхів. URL: Режим доступу до ресурсу <http://rada.konotop.org/2014-02-27-18-15-57/2013-2013-02-18-13-27-39>
25. 5 причин не любити Конотоп. URL: Режим доступу до ресурсу <https://topkonotop.com/publication/5-prichin-nelyubiti-konotop>

26.Конотоп. URL Режим доступу до ресурсу:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/Конотоп>

27.Поняття «молодь» URL: Режим доступу до ресурсу

<https://uk.wikipedia.org/wiki/Молодь>

28. Король В. М. - Умови проживання учнів навчальних закладів трудових резервів сумщини у відбудовчий період. URL: Режим доступу до

ресурсу <http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/15157->

[Umovi_prozhivannja_uchn%D1%96v_nav/1.html](http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/15157-Umovi_prozhivannja_uchn%D1%96v_nav/1.html)